

ONA TILI FANINI O`QITISHDAGI DOLZARB VAZIFALAR VA IMKONIYATLAR

Yetkirova Nigora Farmonovna

Ishtixon tumani 8-maktab Birinchi toifali ona tili fani o`qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ona tili fanini o`qitishda zamonaviy va innovatsion metodlardan foydalanish hamda ushbu metodlarning ahamiyati haqida so`z boradi va bu borada kerakli tavsiyalar beriladi.*

Kalit so`zlar: *Zamonaviy metodlar, kommunikativ ko`nikma, axborot texnologiyalari, didaktik o`yinlar.*

KIRISH

Ta'lim jarayonida o'quvchilarga ta'lim berish, zamonaviy hamda samarali innovatsion metodlardan foydalanish qolaversa dars jarayonida turli AKT vositalaridan foydalanish o'quvchilarda mustaqil fikrlash, kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish, o'quvchilar o'rtasida fanga, izlanishga, tadqiqotga yondashish, bilimlardan samarali foydalanishga yordam beradi. Bunday natijaga erishish uchun esa albatta dars jarayonida innovatsion metodlardan foydalanish zamonaviy axborot texnologiyalarini birlashtirish talab etiladi. Bu jarayonda o'qituvchi shaxsning rivojlanishi, ta'lim va tarbiyani shakllantirish uchun sharoit yaratadi va shu bilan birga boshqaruv, yo'l-yo'riq ko'rsatish funksiyalarini ham bajaradi. O'qitish jarayonida o'quvchi asosiy figuraga aylanadi. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahoratning bilimlari, tajribasi, interfaol usullari o'quvchilarga malakali, ilg'or ko'nikmalar beradi.

Ona tili fani o'qitishda darsda psixologik jarayonlar ham muhim rol o'ynaydi. O'qituvchida pedagogik mahorat bilan birga psixolog bo'lmog'i lozim. Bola psixologiyasini yaxshi tushungan o'qituvchi haqiqiy pedagog bo'la oladi. Har bir darslarda psixologik hamda innovatsion metodlarga vaqt ajratish darsning qiziqarli bo'lishiga, o'quvchining e'tiborini o'ziga tortishga, mavzuni yaxshi tushinishga qo'pol qilib aytganda uxlayotgan o'quvchining uyg'otishga juda katta yordam beradi va shu bilan birga o'quvchi qachon yana shu darsga kirar ekanmiz degan fikrni uyg'otishga sabab bo'ladi. Quyida dars davomida qo'llash mumkin bo'lgan bir nechta zamonaviy metodlar haqida to'xtalib o'tamiz

“Kim hakam” Ona tili darsida o'tilgan mavzuni mustahkamlash maqsadida “Kim hakam” o'yin metodini qo'llash ham yaxshi samara beradi. Bunda o'quvchilardan diqqat, tezkorlik, hozirjavoblik talab etiladi, O'quvchi fikrini jamlashga harakat qiladi. O'qituvchi tomonidan ma'lumotlar tezkorlik bilan o'qiladi.

Bunda har bir guruh a'zolari to'g'ri ma'lumotlar uchun- "qizil kartochka", noto'g'ri ma'lumotlar uchun-"sariq kartochka"larini ko'tarishadi. Natijalarni aniqlab borish uchun har bir guruhga nazoratchilar birlashtiriladi. Bunda deyarli barcha o'quvchilar qatnashadilar va harakat qiladilar. Bu jarayonda o'quvchilar nimadir o'rganadilar. Bunda hamma harakat qiladi, a'lochi ham, o'rta o'quvchi ham, ulgurmovchi ham sergak tortadi. Chunki sinfda o'tirgan o'quvchilar yaqinida o'yinlar olamidan kelgan. Agar o'qituvchi ta'limiy o'yinlarni o'ylab qiziqarli qilib o'tkazsa bolada «hayratlanish» tuyg'usi uyg'onadi, ta'lim-tarbiyaning ana shu jarayoni o'quvchilarning yodidan chiqmaydi va o'yindan ko'zda tutilgan maqsad shakllana boradi. O'yinlar ikki xil ahamiyatga ega bo'lib, ular ta'limiy va tarbiyaviydir.

Hozirgi vaqtda izlanuvchan va tajribali o'qituvchilar bilish faoliyatini jadallashtirishda ta'lim jarayonini didaktik o'yin bilan uyg'unlashtirib samarali natijalarga erishmoqdalar. Didaktik o'yinli dastur yangi mavzuni bayon

qilish, mustahkamlash, bolalar bilimni sinab ko'rish va baholash jarayonida qo'llanilishi mumkin. O'qituvchi o'quvchilarni yakka-yakka, keyinchalik guruhli o'yinlarga tayyorlashi, ular muvafaqqiyatli chiqqanidan so'ng ommaviy o'yin darslarini o'tkazishi kerak. Chunki, o'quvchilar didaktik o'yin darslarida ishtirok etish uchun kerakli bilim, ko'nikma va malakalarni egallagan bo'lishlari zarur. Bolaning o'qituvchini aytganini takrorlab loqayd o'tirganidan ko'ra, qanday bo'lsa ham fikr yuritgani mehnat qilgani ma'qul.

1. "So'z va hodisalarni eslash".

Sinf o'quvchilari kichik guruhchalarga birlashtiriladi va har bir guruh bittadan so'z tanlaydi.

1. Daraxt, paxta so'zi bilan o'yin boshlanadi. Dovuchcha, danak, do'mbira, doira, do'lana, paxta, piyola, parta, pomidor kabi «d», «p» harflari bilan boshlanadigan

so'zlar topiladi.

2. Daraxt, paxta so'zlarining birinchi bo'g'iniga da-, pax- bo'g'in qo'shib so'z hosil qilish.

3. Berilgan so'zlarga ohangdosh so'zlar topish: paxta, taxta, shaxta, vaxta, daraxt, karaxt kabi.

4. Berilgan so'zlar bilan bog'liq bo'lgan barcha so'zlarni eslash: paxta, momiq, chigit, shona, g'o'za, ko'sak; Daraxt, barg, gul, meva, danak, kurtak, tomir, ildiz

5. Berilgan so'zlar ichidan birini tanlash: paxta, xat, daraxt, xatar.

6. Berilgan soʻzlar bilan bogʻliq birorta hodisani eslash, hikoya, ertak, sarguzasht toʻqishga harakat qilish.

7. Berilgan soʻzlardan «Sinkveyn» tuzish.

Koʻrinib turibdiki, topshiriqlar bosqichma-bosqich murakkablashib borayapti. Bolaning faoliyati kengayib, tezlashtirilayapti. Shuning uchun u zerikmaydi. Oʻyin davomida mustaqil fikrlashni kimdir mantiq asosida quradi, kimdir soʻzlarni tasodifan aytadi. Hozircha buning ahamiyati yoʻq, muhimi u fikrlayapti, mustaqil mulohaza yurityapti. Bolaning oʻqituvchini aytganini takrorlab loqayd oʻtirgandan koʻra qanday boʻlsa ham fikr yuritgani, mehnat qilgani maʼqul.

3. “Tez oʻyla” metodi.

1. Tulki, sichqon, mazali non, dush, qochdi, dum, yongʻoq;

2..Xurmo, malla soch, kamon, tush, afsus, daryo, osmon;

3. Taksi, kino, pul, sahifa, chipta, uyalib qoldik, sahna; 4. Ovchi, muzqaymoq, boʻri, hayvonot bogʻi, qafas, daraxt;

5. Tufli, koptok, erka, oyna, ertak, tosh.

4. “Begona” oʻyin metodi

Bunda beshta soʻz bir tanish hikoyadan yoki ertakdan olinib, bitta soʻz begona asardan olinadi. Masalan: “Oʻgay”, “Erka”, “Mehnatsevar”, “Sehri sandiq”, “Ajdar” bitta “Kulol” soʻz. Shu begona soʻzdan ertakni davom ettirishadi. Oʻquvchi dasturda belgilangan bilimlarni kamida davlat taʼlim standarti talablari darajasida oʻzlashtirishi kerak. Oʻqituvchi bu jarayonni bolaga zavq bagʻishlovchi mana shunday oʻyinlar asosida qura bilsa, bilim olish jarayoni shodlik va zavq manbaiga aylanadi va shu bilan birga oʻquvchiga erkinlikni his etash imkonini beradi.

5. “Kim koʻp soʻz tuzish”

Oʻquvchilarga biror harf (tovush)ga oid soʻzlar topish vazifasi yuklatiladi. Bu harf (tovush) soʻz boshi, soʻz oʻrtasi va soʻz oxirida keishi lozimligi vazifasi beriladi. Masalan, «a» tovushiga oid soʻzlar toping. Qisqa vaqt mobaynida maʼlum nazariy bilimlarni oʻquvchiga yetkazish unda ayrim faoliyat yuzasidan koʻnikma, malaka hosil qilish, maʼnaviy sifatlarini shakllantirish, shu bilan birga ularni nazorat qilish hamda baholash, oʻqituvchidan yuksak pedagogik mahorat va chaqqonlik talab etadi. Oʻquvchilarni mustaqil fikrlashga yoʻnaltiruvchi mantiqiy metodlar, interfaol usullarda oʻz aksini topadi. Dars berish usullari taʼlim beruvchining faoliyatini tashkillashtirish vositasidir. Taʼlimga muhokama va rivojlantiruvchi xarakter beruvchi, taʼlim oluvchilarni mahsuldor faoliyatini taʼminlovchi dars berish va oʻqitish usullari – interfaol usullar deyiladi. Ana shunday interfaol metod va texnologiyalardan namunalar keltiramiz. Taqdimot va muzyurarlar – bu

mashg'ulotni boshlash uchun mo'ljallangan qisqa mashqlardir. Ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchi o'rtasidagi «to'siq»ni yoqotishga qaratilgan usul. Bu metod asosida guruh o'quvchilari orasidagi o'zaro ishonch, hurmat, o'zaro yaqinlikni his etishga o'rgatish yotadi. Dars davomida yuqorida aytib o'tilgan metodlardan foydalanish darsni qiziqarli hamda qiziqarli o'tishiga va bu orqali esa, ta'lim sifati oshishiga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Rafiyev A., G'ulomova N. Ona tili va adabiyot (kasb-hunar kollejlari uchun darslik). T., "Sharq", 2013.
2. Erkaboyeva N. Q. Adabiyot fanidan savol-javoblar to'plami. T. "Navro'z", 2018.
3. Norova N.K. " ONA TILI DARSLARIDA TA'LIMiy O'YINLARNI QO'LLASHNING AHAMIYATI. 2022
4. Internet ma'lumotlari

